

סימן כ

הצורך בראיית כהן בסימני צרעת מובהקים

א. פתיחה

הכרחיות הכהן כדי לטמא נגע צרעת

מבואר בתורה שכאשר נראה נגע צרעת, יש להראותו לכהן, והוא זה שמוסמך לטמא את הנגע. לעיל (עמי שפט-שצא) אף ההתבאר, שהצורך בכהן הראוי לראות נגעים הוא הסיבה העיקרית לכך שאיננו נוהגים כיום בדיני צרעת. מפשט הפסוקים בנוגע לנגעי בתים, נראה שהנגע אינו מטמא כלל עד לאמירת הכהן, והכהן אף הצטווה לנצל הלכה זו ולצוות להוציא את הכלים מהבית כדי שהם לא ייטמאו (ויקרא יד, לה-לח):

[לה] ובא אשר לו הבית והגיד לכהן לאמר כנגע נראה לי בבית. [לו] וצוה הכהן ופנו את הבית בטרם יבא הכהן לראות את הנגע ולא יטמא כל אשר בבית ואחר כן יבא הכהן לראות את הבית. [לז] וראה את הנגע והנה הנגע בקירת הבית שקערורת ירקרקת או אדמדמת ומראהו שפל מן הקיר. [לח] ויצא הכהן מן הבית אל פתח הבית והסגיר את הבית שבעת ימים.

כך מבואר גם בספרא (מצורע פרשה ה אות יב), במשנה (נגעים ג, א; יב, ה), בגמרא (מו"ק ז, ב) וברמב"ם (הל' תרומות ז, ט; הל' טומאת צרעת ט, ב); וכן מבואר ומוסכם במקומות נוספים בדברי חז"ל והראשונים.¹

ר' יעקב עמדין, היעב"ץ, חידש שדין זה לא נאמר אלא בסימני טומאה שאינם מובהקים, אך בסימני טומאה מובהקים הטומאה חלה מעצם מציאות

1. בין היתר, כתב המאירי (מו"ק ז, ב ד"ה אפי'): 'אפילו היו סימני טומאה של מצורע או סימני רפואה ניכרים לכל אדם – אינו לא טמא ולא טהור, עד שיטמאנו הכהן או יטהרנו.'

לקראת מקדש | סימן כ
הצורך בראיית כהן בסימני צרעת מובהקים

הנגע (שו"ת שאילת יעבץ א, קלח). היעב"ץ עצמו עמד על כך שלחידוש זה יש משמעות למעשה בזמננו, שכן בזמננו אין אנו נוהגים בדיני צרעת, ונראה שהטעם העיקרי לכך הוא שאין הכהנים בזמננו בקיאים בכל מראות הנגעים, וכמבואר טעם זה בהלכות ארץ ישראל המיוחדות² לר' יעקב בן הרא"ש בעל הטורים (סי' ג) ובאחרונים, והארכת בזה במקום אחר.³ ולפי חידושו של היעב"ץ, נמצא שנגעים מובהקים יטמאו גם ללא ראיית כהן.

סימן זה יוקדש לעיון בחידושו של היעב"ץ, וכן לעיון בדברי פוסקים נוספים שעסקו בסוגיה.

מבנה הסימן

הסימן פותח בשתי הערות כלליות ועקריות על דברי היעב"ץ. לאחר מכן, שמורכבים מחמישה חלקים עיקריים: שלוש ראיות שהוא מביא לחידושו, ושתי קושיות שהוא מקשה על דברי עצמו ומתרץ. לאחר כל ציטוט מדברי היעב"ץ, מובאים הסברים והערות על דבריו לפי העניין. בהמשך, נבחנים מקורות נוספים מראשונים ואחרונים שנוגעים לנידונו. המאמר מסתיים במסקנה שאין צורך לחשוש לטומאת נגעים ללא ראיית כהן, אף בסימני צרעת מובהקים.

ב. קושיות כלליות על דברי היעב"ץ

קושיה על היעב"ץ מכך שאין נוהגים בנגעים בזמן גלות

כמדומה שאין חולק על כך שמתקופת הגאונים (ואולי אף קודם לכן) ועד ימינו, לא מצאנו כלל מי שנהג בעצמו טומאת צרעת, או הורה לנהוג כן למעשה. והרי אי איתא לדברי היעב"ץ, יש נגעים שמטמאים גם בזמננו. ואף

2. בנוגע לייחוס זה, יעוין בהערה דלעיל (עמ' שצ הערה 18).

3. לעיל (סי' יט, ובעיקר עמ' שסח, שפה-שצב).

לקראת מקדש | סימן כ
הצורך בראיית כהן בסימני צרעת מובהקים

שכולנו טמאי מתים, עדיין יש משמעות לטומאת מצורע, שהטמא בה אינו רשאי להיכנס לעיירות המוקפות חומה בארץ ישראל.

ואמנם, הראשונים נחלקו אם הולכים לעניין זה לפי המוקפות חומה בימות יהושע בן נון (רמב"ם בפיהמ"ש כלים א, ז) או לפי המוקפות חומה בימינו (ר"ש כלים שם), אך על ירושלים העתיקה כולם מסכימים שממה נפשך היא בכלל דין זה, והרי לא שמענו על מי שנמנע מלהיכנס אליה בגלל מראה צרעת כלשהו. ואמנם התוס' (ברכות ה, ב ד"ה הא) כתבו: 'שילוח מחנות לא היה נוהג אלא בזמן שהיובל נוהג ובתי ערי חומה', אך מדברי רוב הראשונים⁴ נראה ששילוח מחנות אינו תלוי ביובל.⁵ ואף לשיטת התוס', כתב הצ"ח (שם ד"ה הא) ששילוח מירושלים נוהג גם בזמננו.

מלבד זאת, ישנם דינים נוספים שנוהגים במצורע, כאיסור הנחת תפילין (שו"ע או"ח לח, יג; וכנ"ל עמי' שצב), שלא שמענו שנהגו בו הלכה למעשה. ואכן נראה שהסכמת הפוסקים ומנהג ישראל שלא לחשוש לחידושו של היעב"ץ, עולים בקנה אחד עם ההבנה הפשוטה בפוסקים ובדברי חז"ל, שבכל אופן אין חלות של טומאה בלי אמירת כהן.

קושיה נוספת מהשמטת החילוק בין נגע מסופק למובהק

אחר הדברים האלה, לכאורה יש להעיר על עיקר דברי היעב"ץ, שלא מצאנו ולא שמענו בלתי היום סמך לחלוקה זו, בין נגעים מובהקים לשאינם מובהקים. ובכל מקום בדברי חז"ל והפוסקים – ובכלל זה כל המקורות הנידונים בדברי היעב"ץ דלקמן – נשנתה ההתייחסות לנגעים בסתמא, באופן

---

4. רש"י (שם ד"ה הא); פשטות הרמב"ם (הלי טומאת צרעת יא, ו), וכמו שכתבו המשנה למלך (הלי שמיטה ויובל י, ט) והאבן האזל (הלי בית הבחירה ו, טז אות ב); החינוך (מצווה קעא); פשטות הרשב"א (שם ד"ה הא); פשטות תוס' הרא"ש (שם ד"ה הא).

5. ואף האחרונים עוררו קושיות שונות על התוס': יעוין בפני שלמה (שם על תד"ה הא), בנין ציון (החדשות, סי' ס סד"ה תשובה) וחידושי האדר"ת (נדפסו בקובץ ישורון ג [תשנ"ט] עמ' קכד ד"ה נגעים).

לקראת מקדש | סימן כ
הצורך בראיית כהן בסימני צרעת מובהקים

שכולל בחדא מחתא את המובהקים ושאינם מובהקים. מכיוון שכך, יש דוחק לכאורה בחילוקו של היעב"ץ, ובהעמדת מקורות מסוימים דווקא בנגעים שאינם מובהקים, ואחרים דווקא במובהקים, כשכל נושא המובהקות לא הוזכר כלל.

לכל זה יש להוסיף, שהאבחנה בין מובהק לשאינו מובהק, היא עצמה מלאכה קשה שבמקדש, ואינה פשוטה כלל וכלל, ואיכה נדע את הדבר, לטמא נגע מובהק גם ללא ראיית כהן. והרי לפי היעב"ץ גם נגע שאינו מובהק מטמא, אלא שנדרשת עבורו ראיית כהן, ואם כן, לא ברור כל כך מה ההבדל בינו ובין המובהק, וכיצד מיישמים הגדרה זו למעשה. וגם קשה, שנתת תורת כל אחד ואחד בידו, ומה שלאחד מיבעיא ליה, לחברו פשיטא ליה. והדבר מעצים את הקושי שבהתעלמות המוחלטת של חז"ל והפוסקים מאבחנה זו, שלדברי היעב"ץ היא מרכזית בהלכות נגעים.⁶ וצ"ע.

ג. ראיות היעב"ץ לשיטתו וקושיותיו עליה

ראיה ראשונה: דברי הספרי בנוגע למרים

כתב היעב"ץ:

זבחים פרק טבול יום (קב, א): מרים מי הסגירה, אם תאמר אהרן, קרוב היה. (ב וי') בספרי (בהעלותך ס"י קה): אמר אהרן נמצאת מפסיד לאחותינו שאינו יכול לא לטהרה ולא לטמאה.⁸ והקשו על זה:⁹ תימא כל שכן, שהיא טהורה.

---

6. אמנם העירני הרב אלחנן איזק שליט"א, שיש סיוע ליעב"ץ מפשט הכתוב: 'כנגע נראה לי בבית', ואף שהמשנה (נגעים יב, ה) העמידה זאת אפילו בנגע ודאי, יש מקום להבין בפשט הפסוק שהתנסחות זו מתאימה דווקא לנגע שאינו מובהק.

7. כך כתוב במקור (ללא הסוגריים העגולים), ולא ברור למה הכוונה. ואולי צ"ל: קרוב היה כו'.

8. כאן מסתיימים דברי המדרש.

9. קושיה זו אינה חלק מדברי המדרש, אלא קושיה מאוחרת על המדרש, והיעב"ץ בהמשך דבריו מיישב אותה על פי חידושו, ובכך מקיים את דברי המדרש ומביא ממנו ראיה לחידושו. קושיה זו מובאת (בהבדלים קלים) בתוס' (זבחים קב, א ד"ה אני), בפירוש מושב זקנים (במדבר יב,

לקראת מקדש | סימן כ
הצורך בראיית כהן בסימני צרעת מובהקים

צריך לי עיון טובא בהאי ענינא, היך הוא דבר זה, שהטומאה והטהרה בידי כהן, כמו ששנינו ריש פ"ג דנגעים: הכל כשרין לראות את הנגעים וכו'; אומרים לו: אמור טהור, ואומר טהור; דלא ידענא היכי מיירי, אי אפילו בסימני טומאה מובהקין, או דילמא דווקא במסופקים בשואל, אז תלוי בכהן להורות על פיו דווקא; וכל זמן שלא אמר טמא, לא מטמינן ליה מעיקרא, אף על גב דכי חזא ליה כהן איטמי ליה, באותן סימני טומאה שהיו בו קודם שנוקק לו, אפילו הכי אינו מטמא למפרע רצוני משעה שנראו בו, לפי שלא היו ודאין לטומאה, אבל בסימני מובהקין לטומאה – מכי חזי להו אפילו ישראל, מיטמא מאותה שעה ואילך.

היעב"ץ הוכיח את יסודו מדברי המדרש, שלפיהם יוצא שהייתה ריעותא בכך שלא היה כהן שיראה את מרים, והקשה על כך היעב"ץ, דכל שכן שהיא טהורה, ותירץ שהיא איננה טהורה משום שמדובר בסימני טומאה מובהקים, ולכן היא טמאה גם ללא ראיית הכהן.¹⁰ אולם, במדרש מבואר להדיא שחלק מההפסד הוא בכך שאהרן אינו יכול לטמאה, ולא רק בכך שאינו יכול לטהרה, וכאורה לפי היעב"ץ, אין לזה מובן. ולכן, נראה פשוט לכאורה שההפסד אינו בכך שמרים טמאה גם ללא ראיית הכהן, אלא בכך שאין אפשרות לקיים בה את דין התורה של ראיית נגעים. ואם כן, אין זה עניין לשאלת דינה האישי כל זמן שכהן לא ראה אותה, ואין מכאן כל קושי על הדין הפשוט שאין טומאה בלי אמירת הכהן.

מלבד כל זה, העירני הרב הלל בן שלמה שליט"א:

לפי הרמב"ן (בראשית יז, יט), הצרעת היא מחלה מדבקת. והצורך להרחיק את הטמא הוא לטובת הקהל. ממילא ניתן לומר, שאם אי אפשר לטמא

(יב), בפירוש הדר זקנים (שם), ובפירוש רבינו חיים פלטיאל (שם). והעירני הרב הלל בן שלמה שליט"א, שמדברי התוס' הנ"ל, שהקשו ולא תירצו, מוכח שלא הסכימו לחידושו של היעב"ץ. ויעוין עוד בדברי המושב זקנים לקמן (עמ' תיא הערה 18 וסביבתה).

10. בהמשך תשובתו (מובא לקמן עמ' תח), הרחיב וביאר היעב"ץ יותר מה הייתה הבעיה שתואר אהרן.

לקראת מקדש | סימן כ
הצורך בראיית כהן בסימני צרעת מובהקים

בצרעת, הרי שיש כאן הפסד גדול לציבור, ועל כן היתה בעיה גם 'מי מטמאה'
ולא רק 'מי מטהרה'.¹¹

ראיה שנייה: דין התולש סימני טומאה, שעד שלא בא אצל כהן טהור

עוד כתב היעב"ץ:

ומסתייעא הך סברא, מהא דתנינן פ"ז מ"ד: התולש סימני טומאה [...], ולטהרה, עד שלא בא אצל כהן, טהור. ואי סלקא דעתך דגם בסימן טומאה מובהק, אינו טמא כי אם על פי כהן דווקא, מאי איריא תולש? אפילו לא תלשן – עד שלא בא אצל כהן טהור הוא; דאין לומר דאצטריך לגופיה לאשמועינן דטהור אף על גב דתלשן, ולא קנסינן ליה כדקנסינן לאחר החלטו; דפשיטא דליכא למיקנסיה ולטמייה, אי אמרת שהטומאה והטהרה בידי כהן דווקא, ואפילו הנגע בשלשה סימנים, אינו טמא אלא על פי כהן דווקא, וכל כמה דלא חזי ליה כהן, ודאי דלא מצי לטמויה, דהא בעינן דווקא שיתן עיניו במקום הנגע, כל שכן בדליתיה לנגע כלל, דלא מצי כהן לטמוייה עד שלא בא לידו. ועד כאן לא שנו בקצצה לבהרת מתכוין טמא משום קנס, אלא בבהרת שבאת ליד כהן ונזקק לטומאה; דאע"ג דמדאורייתא אפילו הכי האידנא טהור הוי, קנסינן ליה. אבל לא בא ליד כהן, שוב אין טומאתו ביד כהן, ולא שייך למקנסיה, אלא כי אמרינן דמעיקרא נמי טמא מכל מקום על פי עצמו בצרעת ידועה, ומאי קמ"ל. וליכא למימר נמי דאצטריכא ליה משום סיפא דאחר החלטו, דהיא גופא לא נצרכה, דהא תנינן זימנא אחריתא, קצצה מתכוין טמא עד שתפרח בכולו, אם הכי כולה כדי נסבה.

לכאורה, גם על ראיה זו יש לדון: הקביעה שאין שום הוה אמינא לקנוס, כל עוד הכהן לא ראה את הנגעים, אינה ברורה כל כך. והרי לקנס יש גדרים משלו, ואין זה ברור שניתן ללמוד את גדריו מגדרי הדין המקורי.¹² והרי מצאנו

---

11. ועוד כתב ביישוב דברי היעב"ץ: 'לפי היעב"ץ נראה, שהלשון 'מי מטמאה' כדי נסבה, והיינו, שבמקרה ספק היה צורך לטמא, אבל עכשיו שאין לנו ספק, אז מי יטהרה? עכ"ל. ומכל מקום, אין זה מרווח.

12. ויעוין באהלי יהודה (בכר; אות כ' ערך כל דתקון רבנן ד"ה ולפי עני"ד; דף עז ע"ב), שנקט שאין אומרים כל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון בדין שעניינו סייג לתורה. ודבריו הובאו

לקראת מקדש | סימן כ
הצורך בראיית כהן בסימני צרעת מובהקים

שקנסו את המטיל מום בבכור שאין הבכור נשחט על מום זה (רמב"ם הל' בכורות ב, ט; שו"ע יו"ד שיג, א), וקנסו את המכוון מלאכתו למועד (רמב"ם הל' יו"ט ז, ד; שו"ע או"ח תקלח, ו). וברור שקנסות אלו אינם נובעים כלל וכלל מגדרי הדין הבסיסי, אלא הם מתחדשים בגזירת חכמים. ועוד ייתכן שבקוצץ סימני טומאה עשויה להיות גם הוה אמינא לדון משום כל דאמר רחמנא לא תעביד, אי עביד לא מהני,¹³ וזו סיבה נוספת להצדיק את הצורך של המשנה להבהיר שהקוצץ טהור, למרות שהוא עבר על ציווי התורה.

ראיה שלישית: כהן שטיהר את הטמא או טימא את הטהור

עוד כתב היעב"ץ:

והכי נמי מוכח מהא דכתב הרמב"ם ז"ל פ"ט מהל' טומאת צרעת, שכהן שטיהר את הטמא או שטימא את הטהור לא עשה ולא כלום; דבשלמא טימא את הטהור, ניחא, אלא טיהר את הטמא – מאי לא עשה ולא כלום? הא אפילו לא טיהר, טהור הוא, כל כמה דלא טימאו. ואי משום דסלקא דעתך אמינא אם טיהר כהן אחד, שוב אין כהן אחר יכול לטמאו, קמ"ל דלא עשה ולא כלום לטהרו עולמית, אלא כהן אחר מטמאו מכאן ולהבא, ולעולם למפרע טהור היה, כיון שלא טימאו שום כהן – הא ודאי לאו מילתא, מאי קא משמע לן בהכי? לא יהא אלא טהור ממש היה. אטו אם נטהר פעם אחת, שוב לא יטמאנו הכהן אם נראה בו עוד נגע טמא?

והכא נמי עד השתא טהור הוי, ופשיטא דאתא כהן אחר ומטמי ליה בסימני טומאה. ותו, מאן לימא לן דמעיקרא טמא הוה כדהשתא? דילמא נשתנה אח"כ, ופנים חדשות באו לכאן, דאי הוה כהן קמא קמן, איהו נמי הוי מטמי ליה השתא, פשיטא דמצי בתרא לטמויי ליה כהאי גוונא. ואי בדאיתיה לקמן השתא נמי, והאידינא נמי מטהר, אטו בשופטני עסקינן דאצטריך לאשמועינן דלא ניזיל בתריה, וכי לחנם נכתבו משפטי הנגעים והצרעת, שצריך שיהא

יחד עם מקורות נוספים באנציקלופדיה תלמודית (ערך כל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון, הערה 38).

13. ויעוין בתפארת ישראל (נגעים פ"ז בועז אות ה) ובעונג יו"ט (סי' קמח ד"ה ומה שפלפל) שביארו מדוע אין לומר כן.

לקראת מקדש | סימן כ
הצורך בראיית כהן בסימני צרעת מובהקים

הכהן בקי בהן לטמא ולטהר על פי דין התורה, ומי לא ידע דלא עשה ולא כלום, שאין הטומאה והטהרה תלוייה בכהן לפסוק שלא כדין תורה. ואם נפשך לומר דטיהר את הטמא מיירי דווקא בשטיהר (שלא כדין) את הנטמא כבר על ידי כהן – אם כן, טימא את הטהור דכוותיה, דווקא טהור על ידי כהן הוא דלא מצי מטמא, וטהור אחר מצי מטמא? בתמיהא. אלא ודאי לא שנה וסיפא דומיא דרישא, ואין דרכו של הרמב"ם ז"ל לסתום. ודו"ק. אלא לאו כה"ג אצטריך לאשמועינן בצרעת גמורה, ונדע אחר כך שטעה כהן וטיהרה, דקמ"ל דלא עשה ולא כלום, אפילו לטהרו למפרע דלא נימא שהטומאה תלויה בכהן כמו בצרעת מסופקת, דאע"ג דלא טיהרה כהן, דלא מטיא לידו ההיא שעתא, ואף על גב דלא אשתני מדהשתא, אפילו הכי מעיקרא הוי טהור ולא אמרינן איגלאי מילתא דטמא הוא למפרע, כל שכן היכא דראה כהן וטיהרה, דאינו טמא אלא אזלינן בתר בתרא, ומכאן ולהבא הוא דמטמא טפי לא משום הכי קאמר לא עשה כלום לגמרי משמע, דאפילו למפרע נטמא כל הנוגע בו, ואצ"ל להבא שאין משגיחין בכהן בכה"ג, שלמדנו שאין אנו צריכים לכהן אלא להורות במסופק, כי אז הטהר' תלויה בכהן אבל בברור לנו שהנגע טמא, אין הדבר תלוי בו.

לכאורה, גם על ראייה זו יש לדון, וכפי שביאר היעב"ץ בעצמו היטב את ההוה אמינא לומר שתהא חלות טהרה מכוח הוראת הכהן, ובעל הנגע יהיה פטור מלהראותו לכהן אחר. והרי מצינו במקומות שונים שיש תוקף הלכתי גם להוראה מוטעית, כגון בקידוש החודש (ר"ה כה, א ורמב"ם הל' קידוש החודש ב, י), וכן בהוראות מסוימות של דיין בדיני ממונות (טושי"ע חו"מ סי' כה), וכן בשום הדיינים לדעת רשב"ג (כתובות צט, ב), וכעין זה במי שיצא זכאי בדיני נפשות ואמר אחד יש לי ללמד עליו חובה, שאין מחזירים אותו (סנהדרין לג, ב), ועוד.¹⁴

14. העירני הרב רועי הכהן זק שליט"א, שבכל העניינים הללו, מדובר בבית דין של שלושה ויותר, בעוד שאצלנו מדובר בכהן בודד. ועדיין נראה לי שאע"פ שאין ראייה לדבר, זכר לדבר מיהא איכא. ויש להוסיף ולציין לדין שחכם שטימא אין חברו רשאי לטהר, וחכם שאסר אין חברו רשאי להתיר (גינה כ, ב). ובכמה מקומות בש"ס נאמר 'כבר הורה זקן' (שבת נא, א ועוד).

לקראת מקדש | סימן כ
הצורך בראיית כהן בסימני צרעת מובהקים

באופן אחר השיב על ראיית היעב"ץ בשו"ת בית יצחק (יו"ד א, נה, ה), וטענתו היא שיש לקיים את דברי הרמב"ם בעניין טיהור את הטמא דווקא במצורע מוחלט, שהוא נותר בטומאתו למרות דברי הכהן, ולא במי שבא להיראות לראשונה:

ומה שהקשה על הר"מ, לק"מ כיון דדברי ר"מ הוא מתורת כהנים על פסוק 'נרפא הנתק וטהרו הכהן', אם אמר כהן על טמא: טהור – אינו טהור; על דבר זה עלה הלל מבבל, ע"כ מייירי במוחלט, והכהן טהרו בטעות, אינו טהור. ולא קשיא על הר"מ כלל. ודברי הגאון יעב"ץ תמוהים.

והנה, לכאורה יש להעיר על דברי הבית יצחק, שכן הפסוק שממנו נלמד דין זה (ויקרא יג, לז) אינו עוסק במוחלט אלא במוסגר, וכמבואר במפרשים על הפסוק. ומכל מקום, גם אם נכונה הערה זו, אין בזה כדי לבטל את עיקר דברי הבית יצחק, שכן המוסגר כבר הוצא מחוץ למחנה, ונוהגים בו דיני צרעת, ושפיר יש לחלק בינו ובין הנראה לפני כהן לראשונה.

באופן שלישי השיב על ראיית היעב"ץ הגר"י פערלא (בהערותיו על שו"ת שאילת יעב"ץ, שנדפסו בקובץ נועם יח, עמ' יא):

אישתמיטתיה תוספתא סוף פרק קמא דנגעים, והובאה בר"ש ריש פ"ג דנגעים, ומשנה למלך שם במקומו, ¹⁵ ע"ש, דמבואר בהדיא דנפק"מ בהכי לגבי אותו כהן עצמו, לענין נזקק לו בסוף שבוע, עיי"ש.

וכוונתו לומר שמלשון התוספתא (נגעים א, טז): 'כהן שטמא את הטהור וטיהר את הטמא – נזקק לו בסוף שבוע', עולה שההוה אמינא היא שאותו כהן פסול מנוע מלהמשיך ולהיזקק לבעל הנגע, וקמ"ל שאין הדבר כן.

ויעוין ברמ"א ובאחרונים (יו"ד רמב, לא), שנחלקו אם מותר לחכם לאסור משיקול הדעת מה שהתיר חכם אחר.

15. ה"ל טומאת צרעת (ט, ג).

קושיה ראשונה ויישובה: משנת יש מראה נגעו לכהן ומפסיד

לאחר שביסס את חידושו בשלוש ראיות, פנה היעב"ץ ליישב שתי משניות שלכאורה עולה מהן שלא כדבריו. וכך כתב:

ולא תקשה עלי מאותה ששנינו ספ"ק: יש מראה נגעו לכהן ומפסיד, כיצד, מי שהיה מוחלט והלכו להן סימני טומאה, לא הספיק להראות לכהן עד שפרחה בכולו, טהור; שאילו הראה לכהן, היה טמא. שמע מינה דאע"ג דברור אצלנו שבדאי היה מטהרו הכהן, אלמלי הראה לו, והדר הוה ליה פורח מן הטהור שטמא בודאי, ואמאי מטהרין ליה מפני שלא הראה לכהן, אלא על כרחך אפילו טומאה ברורה אינה תלויה אלא בכהן.

(משו"ה) לא קשיא מידי, דאמינא לך טהרה לא קמבעיא לי דאינה אלא בידי כהן, כי קמבעיא לי טומאה ודאית. ותו, דילמא התם משום דקמייירי במוחלט שכבר בא לידי כהן, שאז אינו יוצא מידי טומאתו אלא כמו כן [=כמו האופן שבו נכנס לטומאתו], על פי כהן (ועיין פרק קמא דחולין י, ב), היכא דאתחזק שאני, ודוק), אבל כל שלא בא לידי כהן – לעולם אימא לך בטומאה ודאית, מיטמא ומיטהר שלא על פי כהן.

קושיה שנייה ויישובה: משנת 'כנגע' בנוגע לטומאת בתים

עוד כתב:

ולא תותיב עלואי מהא דתנינן (נגעים יב, ה) גבי טומאת בתים: אף על פי שהוא ת"ח ויודע שהוא נגע ודאי, אל יגזור ויאמר נגע נראה לי, אלא כנגע; דמשמע מהא דאפילו בנגע ודאי, אינו מיטמא קודם שיבוא הכהן; דשמא שניא היא טומאת נגעי בתים, דחידוש הוא שחידשה תורה, כדאיתא פרק קמא דמו"ק (ז, ב - ח, א) (אף על פי שלא כתבתי כן בספרי לחם שמים סוף פרק קמא דמגלה (עמ' קמ), עדיין הדבר צריך הכרע), וצ"ע, שם בגמרא (מו"ק ז, ב), ובתו"ט מן הירושלמי שעל אותה משנה, משמע גם כן קצת כדברי, ודוק.

לכאורה, גם על דברים אלו יש להשיב. הגמרא במו"ק עסקה בהבנת דעותיהם של ר' יוסי ור' מאיר שנחלקו בגדרי ראיית נגעים במועד, ומתוך מחלוקתם עולה ששניהם הסכימו לעצם העיקרון, שיש מצבים שבהם הכהן רואה נגע טמא ובכל זאת נמנע מלטמאו בגלל המועד. ועל זה אמרה הגמרא:

תה

לקראת מקדש | סימן כ
הצורך בראיית כהן בסימני צרעת מובהקים

למימרא דבכהן תליא מילתא? אין, והתניא: ¹⁶ 'וביום הראות בו' – יש יום שאתה רואה בו, ויש יום שאי אתה רואה בו. מכאן אמרו: חתן שנולד בו נגע – נותנין לו שבעה ימי המשתה, לו ולביתו ולכסותו. וכן ברגל, נותנין לו שבעת ימי הרגל, דברי רבי יהודה. רבי אומר: אינו צריך, הרי הוא אומר: 'וצוה הכהן ופנו את הבית', אם ממתניים לו לדבר הרשות – כל שכן לדבר מצוה. מאי בינייהו? אמר אביי: משמעות דורשין איכא בינייהו. ורבי אומר: דבר הרשות איכא בינייהו. ורבי יהודה: מהתם לא גמרינן, דחידוש הוא דהא עצים ואבנים בעלמא לא מטמאו, והכא מטמאו. ורבי אומר: אצטריך, דאי כתב רחמנא וביום הראות בו, הוה אמינא: לדבר מצוה אין, לדבר הרשות לא; כתב רחמנא וצוה הכהן. ואי כתב רחמנא וצוה הכהן, הוה אמינא: הני אין, דלאו טומאה דגופיה. אבל טומאה דגופיה – אימא מיחזא חזיא ליה. צריכא.

בגמרא מבואר שבין לר' יוסי ובין לר' מאיר, בין לר' ובין לר' יהודה – העיקרון שאין חלות של טומאה בלי אמירת הכהן נכון בין בנגעי בתים ובין בנגעי אדם ('טומאה דגופיה'). ולא נחלקו אלא במקור הדין (לאביי) או בהיתר להמתין מלטמא לצורך דבר הרשות (לרביא), אך לכולי עלמא אין מחלוקת על עצם העיקרון שהטומאה תלויה באמירת הכהן, ואין מקום לצמצם זאת לנגעי בתים בלבד. ומה שיחידוש הוא, זה דווקא בנוגע לדבר הרשות. ולכאורה כל בטר איפכא מחידושו של היעבי"ץ.

והנה, אם לא היה היעבי"ץ מביא ראיה מגמרא זו, היה ניתן ליישב בדוחק ולומר שכל סוגיית הגמרא עוסקת בנגע מסופק ולא בנגע מובהק. אולם, השתא דאתינן להכי, שהיעבי"ץ מביא ראיה מגמרא זו – יש הכרח להבין שהוא רואה אותה כמתייחסת לנגע מובהק, ומטמאת אותו אף ללא אמירת הכהן, וזה לכאורה אינו מובן. וצ"ע.

אחר הדברים האלה, מצאתי שכבר קדמני הבית יצחק (יו"ד א, נה, ה), שכתב על היעבי"ץ:

---

¹⁶ בניחותא (ר"ש בן היתום).

לקראת מקדש | סימן כ
הצורך בראיית כהן בסימני צרעת מובהקים

ובמחילת כבודו, נעלם ממנו דברי הגמרא מו"ק ז' ע"ב, דלר"מ רשאי לשתוק אף שראה שטמא, ולר' יוסי אין רשאי לשתוק, אבל לכולי עלמא אינו טמא עד שיאמר אף בודאי נגע. ובאמת משמע כן מכל סוגיות הש"ס.

יש לדון גם על ראיית היעב"ץ מדברי התוס' יו"ט. כאמור, היעב"ץ כתב שמהתוס' יו"ט משמע קצת כדבריו. וז"ל התוס' יו"ט (מו"ק א, ה) :
רבי מאיר אומר רואין את הנגעים בתחלה כו' – [אפילו בתחלה] שעדיין לא נזקק להסגר דהא מכל מקום שמחה היא לו כשאומר לו אינו צריך להסגר. ומיהו בגמרא: בטהור כולי עלמא לא פליגי, דלא חזי ליה. וכן נראה מלשון רש"י והר"ב, דל"ג 'בתחלה'. וכן בברייתא ל"ג 'בתחלה'. אמנם בלאו הכי להרמב"ם ליתא לההוא סוגיא אליבא דמתניתין, לפי דלאותה סוגיא לרבנן בהסגר ראשון חזי ליה, ולא פסק כן בחבורו, כמו שכתב המגיד פ"ז מהלכות יו"ט, והכסף משנה פ"י מהלכות טומאות צרעת. ובירושלמי משמע דגרס ליה, דמיייתי עלה משנה י' פ"ד דנגעים: בהרת כגריס, ופסתה כגריס, ונולד לפסיון מחיה או שער לבן [והלכה לה האום] – רבי עקיבא מטמא, וחכמים אומרים: הראה כתחלה. ולתרווייהו מוחלט, ואמר רבי יוחנן: ערב הרגל איכא בינייהו; דלר' עקיבא היא קדמייתא ואין נזקק לו לא להקל ולא להחמיר, ולרבנן חורי היא, ואת פוטרו מן הראשונה. והיידא היא שלא להחמיר וכו'.

נראה לכאורה שכוונת היעב"ץ להוכיח את דבריו מדעת ר' עקיבא, שמחד גיסא מטמא ומאידך גיסא אומר שאין נזקקים לנגע זה, ומשמע אפוא שאי-ההזדקקות היא היא המטמאת, והיינו משום שנגע מובהק מטמא גם ללא כהן. ואולם אם לכך כוונתו, לכאורה יש להשיב בפשטות, שהירושלמי מעמיד את מחלוקת חכמים ור' עקיבא בנגע שנראה לכהן ונידון להסגר, ולאחר מכן פשה והלכה האום, כלומר, עבר הנגע מהמקום הראשון שבו הוא היה קודם הפשיון. ומציאות זו שונה לחלוטין ממציאיות של נגע שלא נראה כלל לכהן מעולם, ואם כן, אין הנידון דומה לראיה. וצ"ע.

ביאור היעב"ץ לדברי הספרי על פי חידושו

לקראת סיום תשובתו, חזר היעב"ץ לבאר את דברי הספרי הנ"ל על פי חידושו:

ודאתאן עלה, הא דתניא בספרי נמצאת מפסיד לאחותינו – אם יש מקום לדברינו, אתי שפיר, דנמצא מפסידה בסימני טומאה מובהקין, ואף על פי שילכו להן, אינה טהורה אלא על פי כהן בבהרת גמורה (כמעשה שהי' מצורעת כשלג שנטמאת מאליה), אף על פי שאפשר אינו מביא קרבן לכשנרפא, דלא גרע ממה שפסק הרמב"ם ז"ל בספק בהרת קדם, דמטמינן ליה מספק, ודוק. כנלע"ד.

ובזה נבין היטב מ"ש שמפסידה לפי שאינה יכול לטמאה, דלטהרה ניחא כדאמרן, דממילא מיטמא. וטהרה אין לה אלא על פי כהן. מיהו אכתי לטמאה מי ניחא, דהא אמינא דטמאה מעצמה, ובלאו הכי נמי לא ידעינן מאי קאמרי רבנן בהא, ומאי פסידא איכא דאינו יכול לטמאה, וקשיין אהדדי רישא וסיפא. אלא האמת יורה דרכו, דהכי הוא עיקרא דמילתא: ודאי בבהרת עזה מיד טמאה, כדין מצורע מוסגר, אפילו לא באה לידי כהן ולא הסגירה, אבל אינה טעונה פריעה ופרימה ותגלחת וצפרים, שאינם נוהגים אלא במוחלט על ידי כהן בסימני טומאה. ושוב אינה יוצאה מידי טומאה אלא על ידי הסגר כהן וראייתו, שתתמעט מדי מראות, שאפילו שהלכה לה כולה עדיין אינה טהורה. והקב"ה רצה שתצטרע מרים ותוחלט לטומאה, כי היכי דליהוי לה מזבח כפרה, על כן בדין היה שיחליטנה כהן תחלה, ותנהוג כל דין מצורע מוחלט, כדי להשלים כפרתה, שעל כן באה לה הצרה הזאת, דלא הוי סגי לה בלאו הכי. נמצא ודאי שתקנתה קלקלתה, וטומאתה בתחלה היא רפואתה וצרי למחלתה. לכן יפה אמרו שנמצא מפסידה, שאי אפשר לטהרה בלי כהן, מאחר שכבר נטמאת ודאי, ועדיין אינה מטמאה טומאה גמורה כמוחלט, שמבלעדה אין לה תקנה כפי הראוי והכוונה כדי לסלוח לעונה והרי זה מבואר מאד.

משמעות הדברים למעשה בזמן גלות

בסיום תשובתו, כתב היעב"ץ:

ונפקא מינה נמי ממאי דכתיבנא, שאם כך הוא האמת כמ"ש שבצרעת גמורה וברורה, אין צריך כהן, ומעצמו הוא טמא כזכר – לפי זה, אם אירע כך בזמן

לקראת מקדש | סימן כ
הצורך בראיית כהן בסימני צרעת מובהקים

בגלותינו, צריך שינהוג בדין הצרעת, שהוא חובת הגוף ונוהג בכל מקום ובכל זמן, ואף על פי שלא דיברו בו מוני המצות, משום שאין בקיאין בכך. אולם בבהרת עזה כשלג, מסתברא דאיכא בקיאין. ואף על גב דלא ממטי לידי כהן, הרי הוא טמא. נפקא מינה, לחומרא לאסרו בתשמיש המיטה, וכמאן דאמר דאף המוסגר נאסר בו, אבל לא להקל לטהרו עכשיו ולהתירו באשתו. כי מידי ספק של תורה לא יצא, כמו שהתבאר לעיל (ס' לו). כך נראה לי. יעב"ץ ס"ט.

סיכום עיקרי ראיות היעב"ץ וההערות על דבריו

סיכום הדברים: היעב"ץ חידש שבנגעי אדם מובהקים, חלה טומאה ללא צורך בראיית כהן. חידוש זה עצמו מעורר שני קשיים יסודיים: (א) לפי דבריו היו צריכים בעלי נגעים לנהוג טומאה בעצמם: להימנע מכניסה לירושלים, ועוד; ולא שמענו על שום אדם שנהג או שהורה לנהוג כן. (ב) מפשטות המקורות הרבים בחז"ל ובפוסקים לנגעים ולראייתם על ידי כהן, עולה שאין חילוק בין נגעים מובהקים לשאינם מובהקים. הוספת חילוק כזה יוצרת דוחק גדול, ובפרט לאור הקושי להציב את קו הגבול בין מובהקים לשאינם מובהקים.

היעב"ץ הביא שלוש ראיות לחידושו: (א) מדברי הספרי בנוגע למרים, שאהרן אמר שהוא אינו יכול לא לטהרה ולא לטמאה, ואי איתא שללא ראיית כהן היא טהורה, לא מובן מה הבעיה בכך. ומכך נראה שהיה מדובר בנגע מובהק, שבו ללא ראיית הכהן היא טמאה, והבעיה היא שבטומאה מכוח נגע מובהק, אין די בכך שנרפא הנגע, אלא יש הכרח שכהן יטהרנה, ואת זה לא היה אהרן יכול לעשות. (ב) בנוגע לתולש סימני טומאה, נאמר שעד שלא בא אצל כהן טהור. ואי איתא שכל בעל נגע שלא נראה לכהן טהור, אין צורך להשמיע שגם התולש סימני טומאה טהור, שהרי אין צד להחמיר בו יותר מסתם בעל נגע, ואין צד לגזור עליו בגלל תלישת הסימנים. ומכאן מוכח שבעל נגע מובהק שלא נראה לכהן הוא טמא, ותולש סימני טומאה שונה מכך, משום שבפועל אין לו נגע לאחר התלישה. (ג) הרמב"ם כתב שכהן שטיהר את הטמא או טימא את הטהור, לא עשה כלום. וברור שלא היה צד לומר שיהיה תוקף להוראת הטעות לפטור מהצורך להיראות נוספת בפני כהן, ולכן בהכרח

לקראת מקדש | סימן כ
הצורך בראיית כהן בסימני צרעת מובהקים

שמשמעות הקביעה שלא עשה כלום היא רק לקביעת המצב עד להיראות נוספת בפני כהן, שבזה האדם יהיה טמא אם הנגע מובהק.

הערות של שלוש הראיות: (א) נראה שהבעיה היא עצם המציאות של בעל נגע שאין אפשרות לדונו. והבעיה אינה שמרים תהיה טמאה או טהורה, אלא עצם זה שהיא לא תיראה לפני כהן כנדרש, ולא יתקיים דין התורה להראות את המצורע לכהן שיקבע את מעמדו ודינו. (ב) לכאורה לא ברור מה הביסוס לקביעה שאין צד לגזור על התולש סימני טומאה, עד כדי כך שכבר אין צורך באמירה שתשלול אפשרות של גזירה כזו. (ג) גם כאן, לכאורה לא ברור מה הביסוס לקביעה שאין צד לתת תוקף להוראת טעות, עד כדי שלילת הצורך להשמיע שאין לה תוקף בנידוננו. והרי מצאנו בכמה תחומים בהלכה, שיש תוקף מלא או חלקי להוראות טעות שונות.

ד. דברי ראשונים ואחרונים נוספים

דברי הכוזרי והמושב זקנים

כתב הכוזרי (ג, נב-נג):

[נב] אמר הכוזרי: כבר הספיק לי זה. אבל לא חזקה אצלי מלאכת העירוב עד שתהיה מחברת בין שתי רשויות.
[נג] אמר החבר: אם כן, לא חזקה אצלך המצוה כלה. החזק בעיניך התרת הנכסים והממון והבעלים והעבדים, כלקיחת הקנין והצואה? והתרת האשה, ואיסורה אחר שהיתה מותרת באמרו תהא לי מקודשת, והתרתה אחר שהיתה אסורה באמרו כתבו וחתמו ותנו גט? וכל מה שיש בתורת כהנים, ממה שהשלמתם תלוי במעשה מן המעשים או בדבר מן הדברים, **וצרעת הבגד והבית התלויה במאמר הכהן טמא או טהור.**

הבנין אפרים (בורודיאנסקי; סי' לט ד"ה אלא שמצאתי) עמד על כך שהכוזרי מזכיר בדבריו רק בגד ובית, ולא את צרעת האדם, וראה בו תנא

לקראת מקדש | סימן כ
הצורך בראיית כהן בסימני צרעת מובהקים

דמסייע לחילוקו של היעב"ץ בין צרעת האדם לצרעת הבית.¹⁷ אולם, בדברי הכוזרי נזכר גם הבגד כמי שדינו תלוי במאמר הכהן, ובשונה מדברי היעב"ץ שמצומצמים רק לבית, שרק טומאתו היא 'חידוש' משום שבסתמא דמילתא בית אינו מקבל טומאה, ולא לבגד שטומאתו אינה חידוש. וגם יש לעיין בכגון דא האם ניתן ללמוד הלכה מדברי הכוזרי, שאינו ספר הלכה, וגם סגנון דבריו כאן אינו הלכתי מובהק. ועוד, שהרי גם היעב"ץ מודה שבנגעים שאינם מובהקים יש צורך באמירת כהן, והרי החינוך לא הגביל את דבריו לנגעים מובהקים בלבד. וצ"ע.

עוד כתב הבנין אפרים (סי' לט ד"ה ועיין) לסייע ליעב"ץ מדברי המושב זקנים (במדבר יב, יב) שהעלה אפשרות של טומאה ללא כהן.¹⁸ אולם, המושב זקנים מזכיר את האפשרות להיטמא ללא כהן רק לאחר שכתב בלשון ודאית שאין אפשרות כזו, והוא בכל זאת מעלה אותה בקצרה במסגרת דיונו בדברי הספרי דלעיל, כדי להראות שגם אם היינו נוקטים כך, לא היה בזה כדי ליישב את הקושי בהבנת המדרש. ובהמשך דברי המושב זקנים לאחר מכן, הוא מרחיב ומיישב בשני אופנים את דברי המדרש, ושני האופנים מושתתים על ההבנה שללא אמירת כהן המצורע איננו טמא, יעו"ש.

אחרונים שהזכירו בסתמא את חידוש היעב"ץ

היעב"ץ עצמו הזכיר את חידושו בקצרה בתשובה נוספת (א, קלו). אחרונים נוספים הזכירו בסתמא את חידושו, מבלי להעיר עליו: מהרש"ם הזכירו בספרו תכלת מרדכי על התורה (פרשת תזריע אות יא, דף לט ע"ב), והוסף והטעים את חילוק היעב"ץ בין נגעי בתים, שאינם טמאים בלי אמירת הכהן, לנגעי אדם, שטמאים גם ללא אמירתו, יעו"ש.¹⁹ חידוש היעב"ץ נזכר אף

---

17. ההבחנה בכך שהכוזרי השמיט את צרעת האדם, מופיעה כבר בפירוש אוצר נחמד על הכוזרי שם (ד"ה וצרעת), אם כי הוא לא כתב להדיא כדברי היעב"ץ, יעו"ש. ועיין עוד בזה בדברי הרב נפתלי בר אילן (במאמרו בספר הזיכרון נר ליחזקאל [בצלאל], עמ' 40).

18. בהערה שם נכתב בטעות דעת זקנים במקום מושב זקנים. ועיין גם לעיל (עמ' שצט-ת הערה 9), שצוינו דברי המושב זקנים וראשונים נוספים בנידונו.

19. ועיין במה שהעיר על דבריו במנחת יצחק (ו, קלב ד"ה ובהיותי).

לקראת מקדש | סימן כ
הצורך בראיית כהן בסימני צרעת מובהקים

בפירוש הגרי"פ פערלא לספר המצוות לרס"ג (עשין ב סד"ה ולכן ; אמנם לעיל הובאה דחיית הגריפ"פ לאחת מראיות היעב"ץ), ובספר הערות בדב"ש (קוסובסקי-שחור ; שבועות סי' ד ד"ה ואם בכל נגע).

בשו"ת מנחת יצחק (ה, א, יד ; ו, קלב ד"ה והנה) הוזכר חידוש היעב"ץ, כסיבה לאסור עלייה להר הבית בזמננו. ולכאורה הדבר אינו ברור כל כך, שהרי סתם אדם אינו בעל נגעי צרעת מובהקים. וצ"ע. ובכלל דבריו כתב המנחת יצחק שיש מקור ליעב"ץ מדברי רבינו יונה אבן ג'אנח בספר השורשים, שורש מ, ולא הצלחתי לאתר מקור זה.²⁰ וספר השורשים כשמו כן הוא, נכתב לפי שורשים של מילים, ויש בו שורשים רבים מספור המתחילים באות מ, ולא ברור לאיזה מהם התכוון המנחת יצחק. וצ"ע.

אחרונים שהסתייגו מחידושו של היעב"ץ

כמה אחרונים בני זמננו הסתייגו מחידושו של היעב"ץ. הבנין אפרים (סי' לט הנ"ל ד"ה כתב) כתב שמפשטות הראשונים משמע שלא כדברי היעב"ץ : מדלא הובאה שיטה מחודשת זו בספרי בתראי, מכלל דלא סבירא להו, וגם מהראשונים לא אשתמיט לומר כן – יעוין ברמב"ם, סמ"ג, יראים, ועוד.

בספר אילת השחר (שטינמן ; על התורה ויקרא יג, ב) כתב על דברי היעב"ץ :
ודבריו מחודשים, דבפשוטו אפילו נגע שבודאי טמא, לא נטמא עד שיאמר לו
הכהן שהוא טמא. וכן צ"ע בנגעים פ"ח מ"י.²¹

בספר להורות נתן (גשטטנר ; על התורה ויקרא יג, ב ; עמ' קז סעיף יב) כתב :

---

20. הרב הלל בן שלמה שליט"א כתב לי שגם הוא חיפש רבות, ולא מצא את המקור הזה.
21. והניף ידו שנית בכעין זה במקום נוסף (אילת השחר במדבר יב, יב). וז"ל המשנה בנגעים : יש מראה נגעו לכהן ונשכר, ויש מראה ומפסיד. כיצד? מי שהיה מוחלט והלכו להן סימני טומאה – לא הספיק להראותה לכהן עד שפרחה בכולו, טהור ; שאילו הראה לכהן, היה טמא. בהרת ואין בה כלום – לא הספיק להראותה לכהן עד שפרחה בכולו, טמא ; שאילו הראה לכהן, היה טהור.

לקראת מקדש | סימן כ
הצורך בראיית כהן בסימני צרעת מובהקים

מדברי הרמב"ם והרדב"ז (הלי' תרומות ז, ט²²) מוכח דבכל גוונא בעינן דוקא שהכהן יטמאנו, ואף אם איכא סימני טומאה מובהקים. ועיין פסיקתא זוטרותא (פרשת שמות פרק ד אות ו²³).

הרב אשר וייס כתב: ²⁴

באמת דברי הגר"י עמדין, חידוש גדול הם, ומפשטות דברי המשנה מבואר גזרת הכתוב היא שאין טומאת נגעים אלא על ידי כהן, שהרי מבואר שם: 'הכל כשרים לראות את הנגעים אלא שהטומאה והטהרה ביד כהן', הרי דישראל מומחה יכול לראות את הנגע אלא שהכהן הוא זה שאומר טמא, אף על פי שאינו מומחה ואינו אומר טמא אלא על ידי הישראל, ופשוט הדבר שאין זה אלא גזרת הכתוב, וכך למדו מפשטיה דקרא, וצ"ע בדברי מרן הגר"י עמדין.

הרב שלמה בן שמעון²⁵ ציין שבמאירי (מו"ק ז, ב ד"ה אפי"ו) מבואר להדיא שלא כדברי היעב"ץ, וכנ"ל (עמ' שצו). אף בספר תהילת יצחק (אדלר; סי' צט) האריך להקשות על היעב"ץ. אף בספר משנת הדעת (על הרמב"ם הלי' טומאת צרעת ט, לב; ובשער הציון שם, קכ; ושוב בבירורי הלכה שם טז, כח) האריך להשיב על דברי היעב"ץ, ולקיים את ההבנה הפשוטה שאף בנגעים מובהקים אין טומאה ללא ראיית כהן. וכן הסכימו באנציקלופדיית 'מגילת המקדש' (בהוצאת מכון המקדש; ערך מצורע).²⁶

22. לשון הרמב"ם: 'והמצרע, הרי הוא כמי שטומאה יוצאה עליו מגופו; והוא שיטמא אותו כהן מיחס, אבל קודם שיטמאו הכהן, טהור הוא'. לשון הרדב"ז: 'ואפילו שנראו בו סימני החלט, הרי הוא טהור, עד שיטמאנו כהן מיוחס'.

23. 'כי ידו של משה רבינו לא נטמאת, לפי שאין טומאה לנגע אלא על פי כהן'.

24. טומאת צרעת וטהרתה בזמן הזה, קונטרס שבועי תפא [יב, כה], תזריע תשע"ד, עמ' ז.

25. במאמרו: ההלכות המיוחדות במלך ובכבוד המלך, זכור לאברהם (חולון; תשי"ס-תשס"א) עמ' תרלח. יעוין שם עוד, במה שדן בדברי היעב"ץ. ודברים דומים כתב הרב בן שמעון במאמרו שבירחון אור תורה (חשוון תשנ"ג, סי' כד).

26. ויעוין עוד בספר נעם יעקב (ענתבי; ערכין עמ' רלט-רמא), שדן באריכות בדברי היעב"ץ, ונקט שגם ליעב"ץ יש צורך באמירה שמטמאת, אלא שאין היא צריכה לצאת מפי הכהן דוקא.

סיום

מכל האמור עולה שדברי היעב"ץ 'מחודשים', כלשון הגראי"ל שטינמן הנ"ל, ואין להם ביסוס מספיק בדברי חז"ל והפוסקים, וכפי שכבר העירו האחרונים. לפיכך, נראה שאין צורך לנטות מההבנה הפשוטה, שלפיה כל נגע באשר הוא – בין באדם, בין בבגדים ובין בבתים – מצריך ראיית כהן ואמירה מטמאת מפי הכהן דייקא, וללא אמירה כזו – בעל הנגע יישאר בטהרתו, ולא יחולו עליו דיני מצורע, מלבד איסור קציצת בהרתו, שלכאורה אינו תלוי בראיית כהן, וכפי שהתבאר בסימן הקודם.

ולכאורה אין בדברי היעב"ץ אזכור של צורך באמירה כזו, והוא נוקט שהטומאה חלה בלי שום אמירה, לא של כהן ולא של ישראל. ויעוין עוד בגליוני השי"ס (ענגיל; יומא ה, ב ד"ה זה), ביד כהן (דויטש; ויקרא עמ' נ-נב), במנחת מרדכי (פליגלמן; פרשת תזריע סי' מ עמ' רלד-רלה) ובמאמרו של דוד הירש (ירחון אור תורה [מאזוז], גיליון רצה [אב תשנ"ב] סי' קסא), דשקלו וטרו בחידוש היעב"ץ ובמסתעף ממנו, ואכמ"ל.